ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

“Загартований оптимізм”

Основні економічні тенденції та очікування у травні 2024

за результатами «Нового щомісячного опитування підприємств», #NRES

Оксана Кузяків, виконавча директорка ІЕД
Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД
Ірина Федець, старша наукова співробітниця ІЕД
Анастасія Гулік, наукова співробітниця ІЕД

Київ, 12 червня 2024

ПРО «НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ»

Опитування щомісяця

Найсвіжіші дані зібрано **20 – 31 травня, 2024**

ВИБІРКА: **у травні** опитано **534**

підприємства

Проведено вже **25 опитувань** (з травня 2022 року)

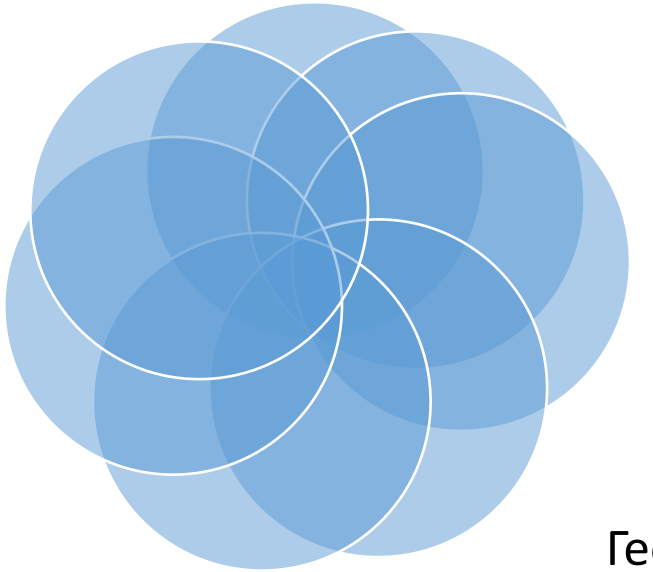

Підприємства **усіх розмірів**

Сектори: **Промисловість +** (Ритейл, Агро)

Географія: **21 з 27** регіонів України

Головне повідомлення

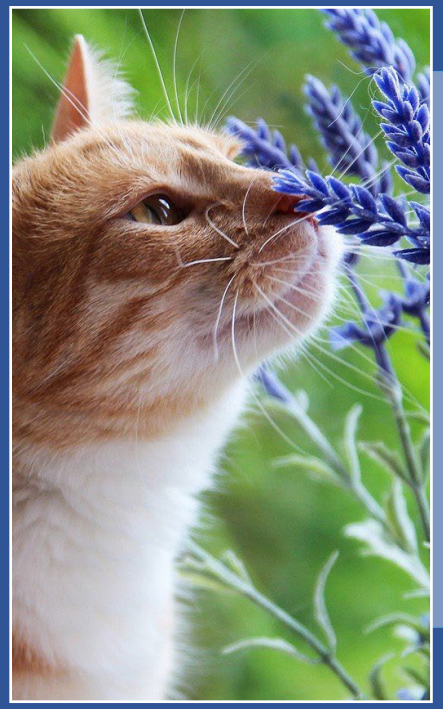

На фоні зменшення **невизначеності** у довгостроковій перспективі та оптимістичних планів на півроку, п**лани на дворічну перспектив все ж погіршились. Безпека та брак робочої сили** залишаються **основними перешкодами** веденню бізнесу.

Небезпека через війну перешкода №1 для ведення бізнесу

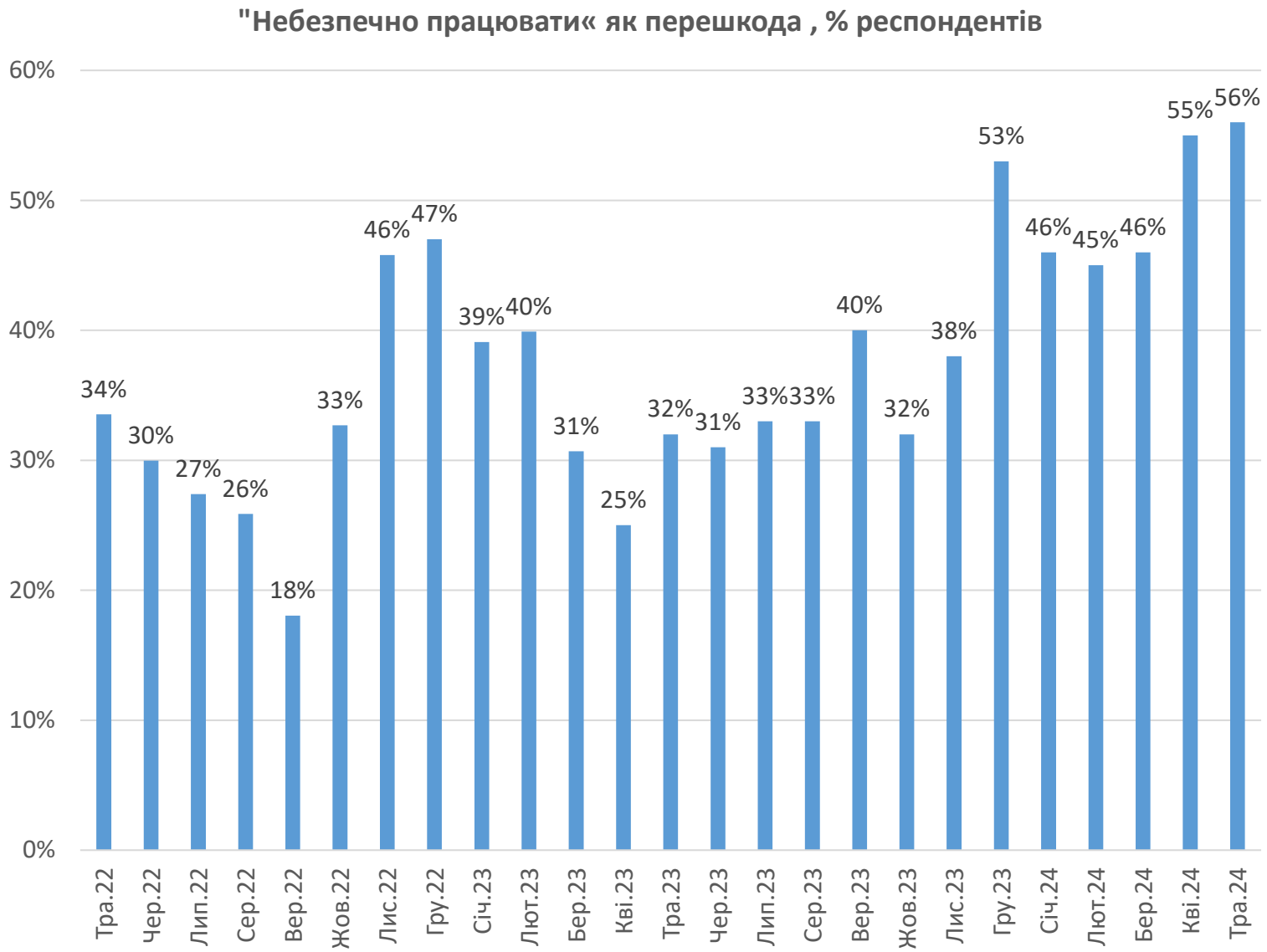

Відновлення та перспективи

Головні результати 1

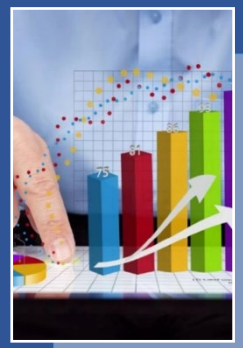

Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА) **зріс із 0,33 до 0,40**

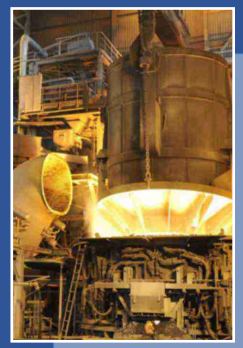

% підприємств, що працюють **на повну потужність**, **зріс**

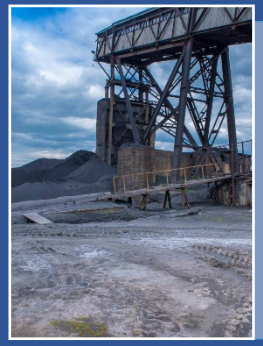

Агрегований Показник Перспектив Промисловості **третій місяць поспіль суттєво не змінюється та становить 0,14 (було 0,15)**

Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА)* зріс

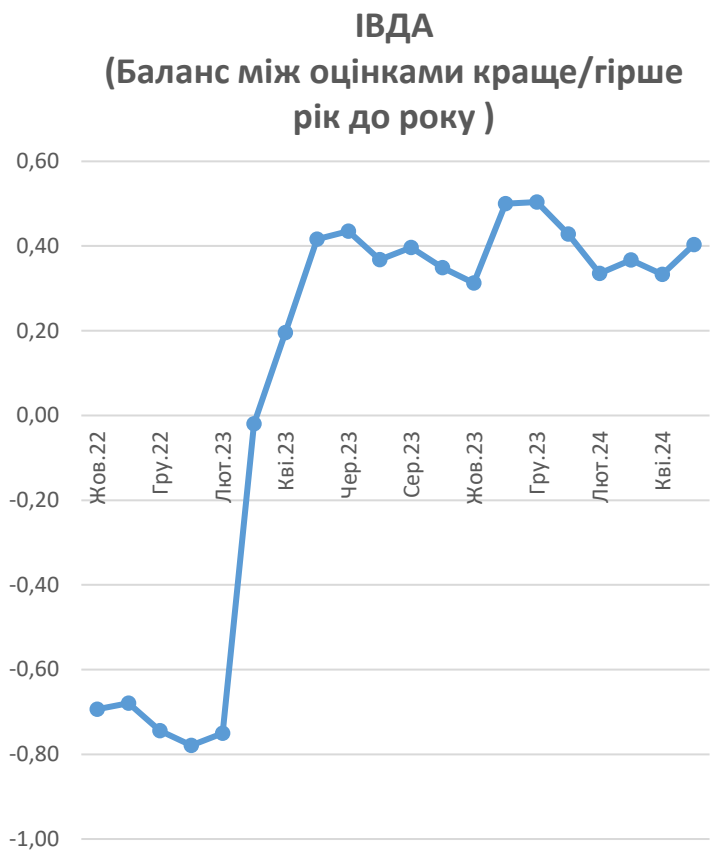

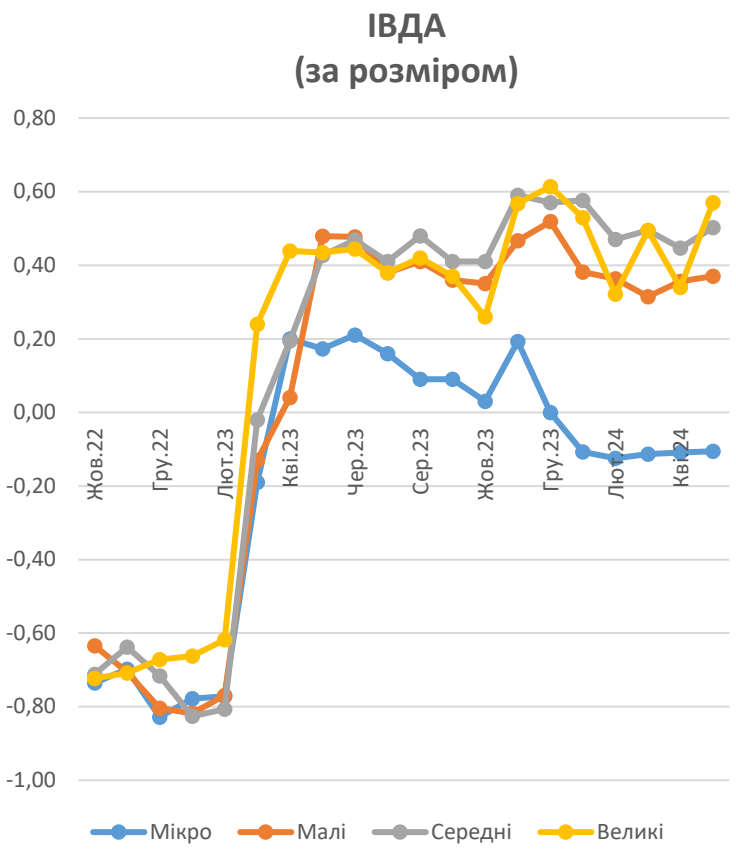

У травні 2024 року порівняно до квітня Індекс Відновлення Ділової Активності (ІВДА) **збільшився із 0,33 до 0,40** (за шкалою від -1 до +1)

<u>Це відбулось завдяки змінам у % краще/гірше відповідей:</u>

- % підприємств, які повідомили, що **їх ділова активність краща**, ніж минулого року, **суттєво зріс**, із 45,3% у квітні до 55,4% у травні
- % підприємств**,** які повідомили, що **їх ділова активність гірша**, ніж минулого року, **також збільшився, але менш суттєво,** із 12,0% до 15,1%

<u>Водночас:</u>

- **Частка тих, для кого нічого не змінилося** зменшилась із 42,7% до 29,4%

АЛЕ є суттєві відмінності в залежності від розміру підприємств

- Значення ІВДА залишається **без суттєвих змін вже кілька місяців поспіль та є найнижчим** (з від'ємним значенням) для **мікропідприємств**
- Показник **зріс для великих та середніх та суттєво не змінився для малих підприємств**

* ІВДА ґрунтується на питанні, де менеджери порівнюють “як є зараз” vs “як це було рік тому”

«Зараз» vs «до 24 лютого 2022»: збільшилась завантаженість потужностей

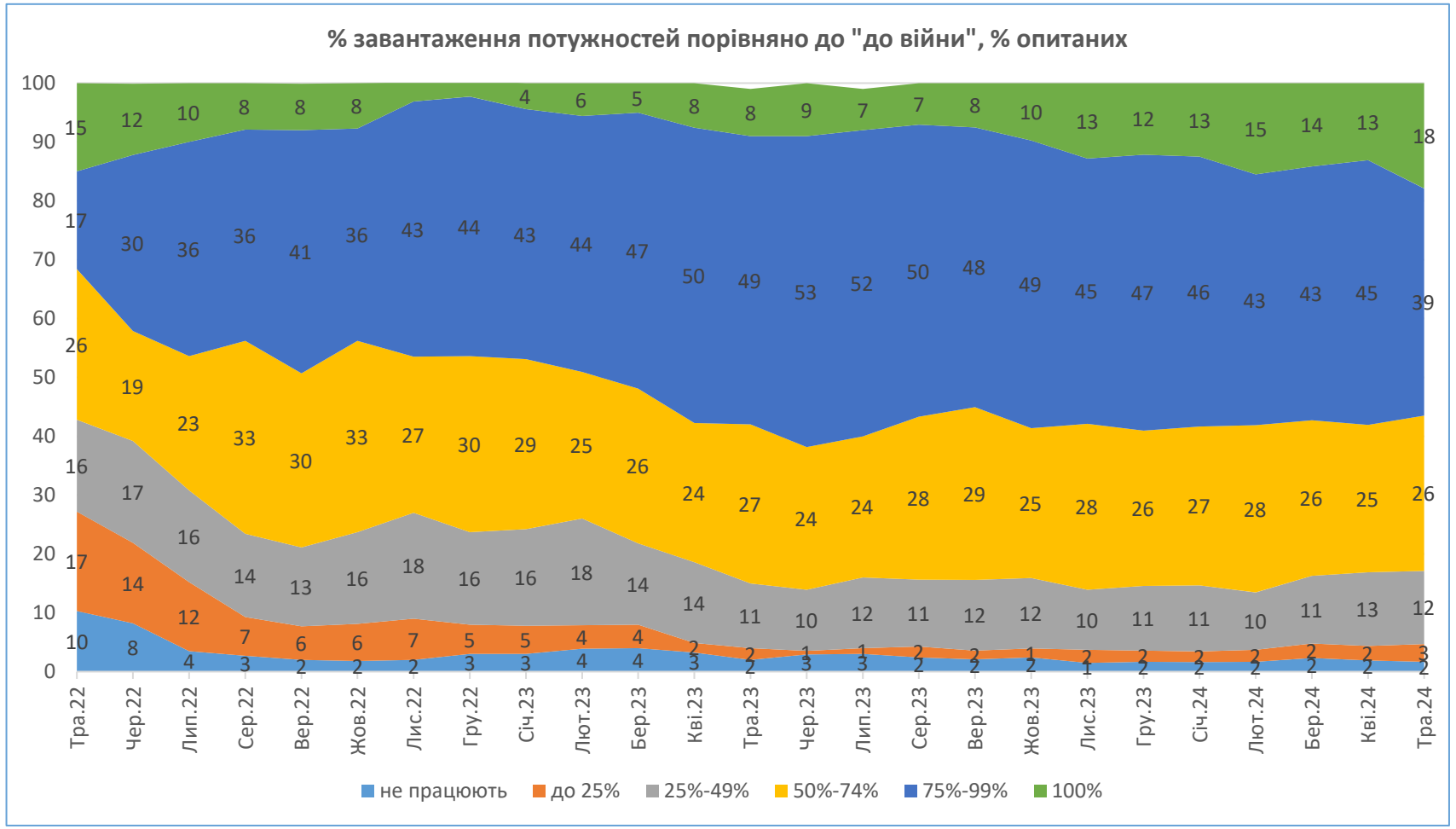

Результати покращились порівняно з попереднім місяцем:

- Частка підприємств, що **працюють на 100%** потужності, **зросла** із 13% у квітні до 18% у травні 2024 року
- Частка підприємств, що працюють **майже на повну потужність**, у травні **нижча** (39%) ніж у квітні (45%)
- % підприємств, які взагалі **не працюють**, не перевищує **2%** вже кілька місяців поспіль

Агрегований показник перспектив промисловості (АППП)*

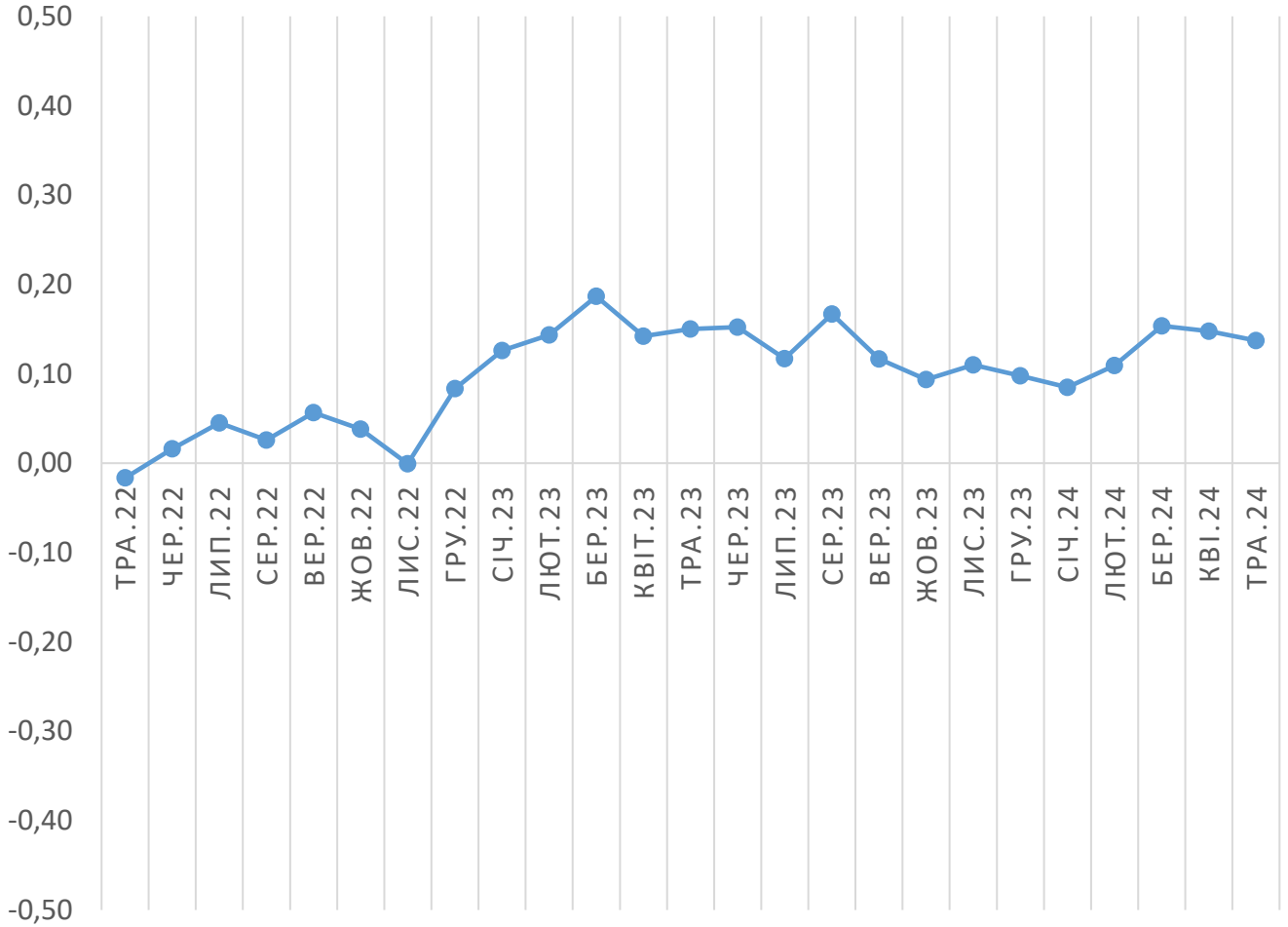

АППП залишається без суттєвих змін третій місяць поспіль та у травні становить 0,14 (було 0,15 у березні та квітні)

<u>У травні 2024 року порівняно з квітнем коливання складових АППП такі:</u>

- **Очікування виробництва** (ОВ) **зменшились,** із 0,51 до 0,47
- Складова **запаси готової продукції** (ЗГП) **дещо збільшилась,** (із -0,01 у квітні до 0,02 у травні)
- Складова **обсяг нових замовлень** (ОНЗ) **несуттєво збільшилась** (із -0,07 до -0,05)

**АППП= ОВ+ОНЗ+(-ЗГП)/3*

Майбутнє та невизначеність

Головні результати 2. Невизначеність

Невизначеність **у 6-місячній перспективі** для фінансово-економічної ситуації на підприємстві та загально-економічного середовища **зменшилась**

Невизначеність у **перспективі 3-х місяців суттєво не змінилась для** виробничих показників

Невизначеність **у 2-річній перспективі істотно зменшилась** та знову демонструє **найнижчі показники за весь період дослідження**

Невизначеність у піврічній перспективі зменшилась та без суттєвих змін у тримісячній перспективі

В перспективі півроку

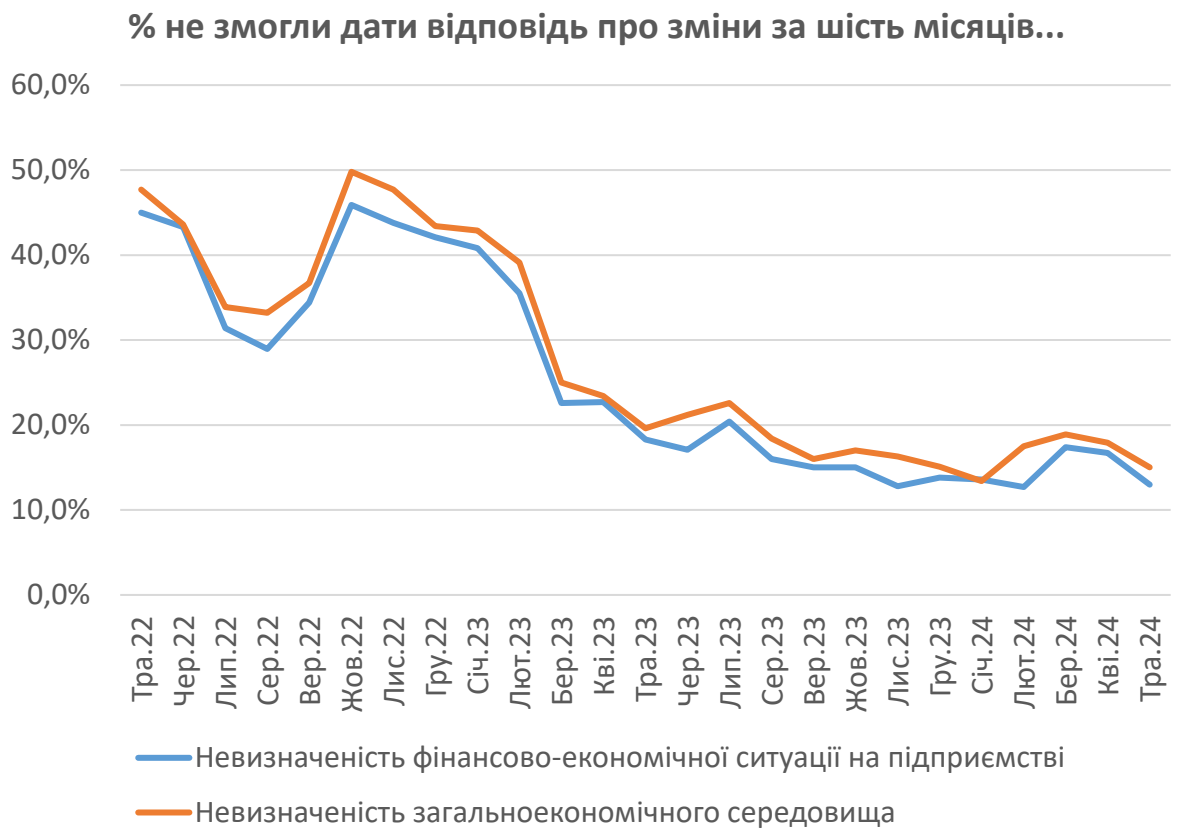

В перспективі трьох місяців

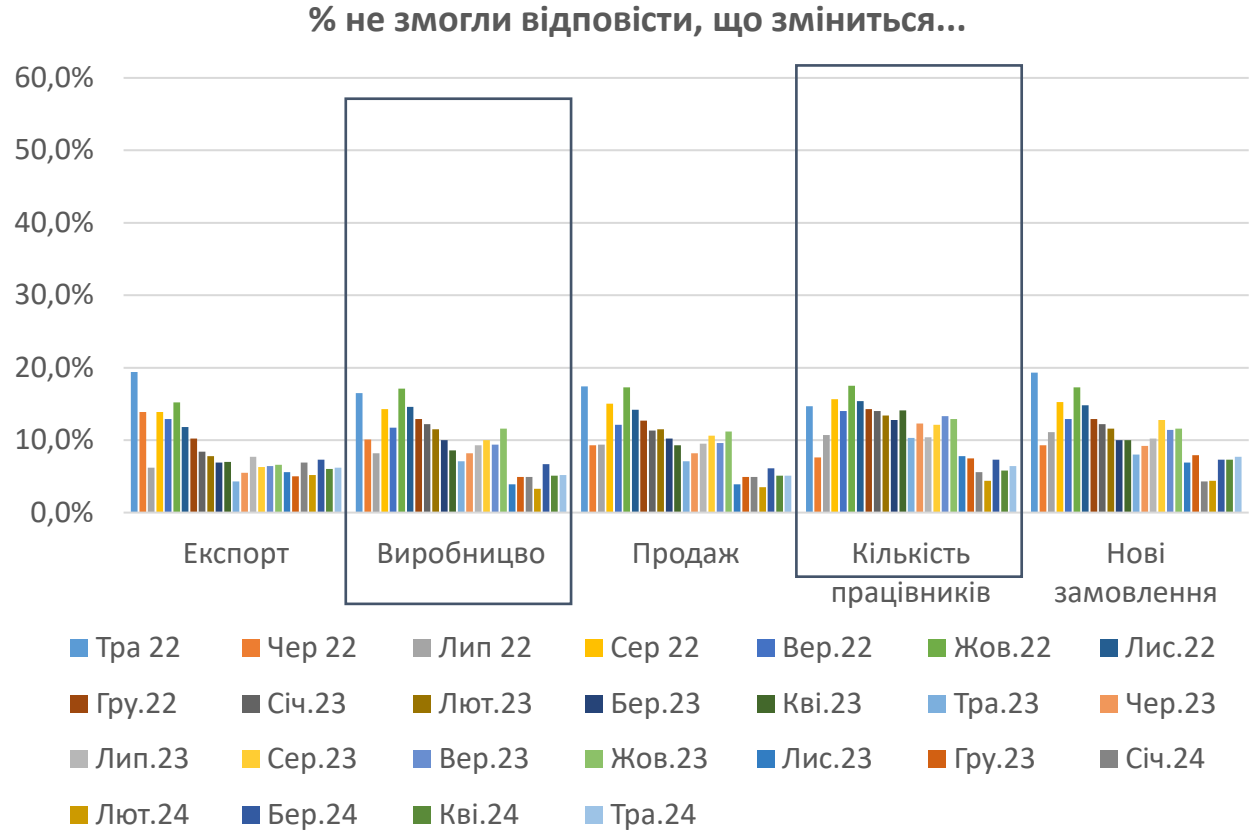

Невизначеність у довгостроковій перспективі знову зменшилась

Невизначеність у дворічній перспективі

"Важко передбачити, що буде з діяльністю підприємства через 2 роки", % підприємств

% підприємств, які не мають уявлення про свої плани на 2 роки – істотно зменшився (із 38% до 31%) що знову стало найнижчим показником за весь період дослідження

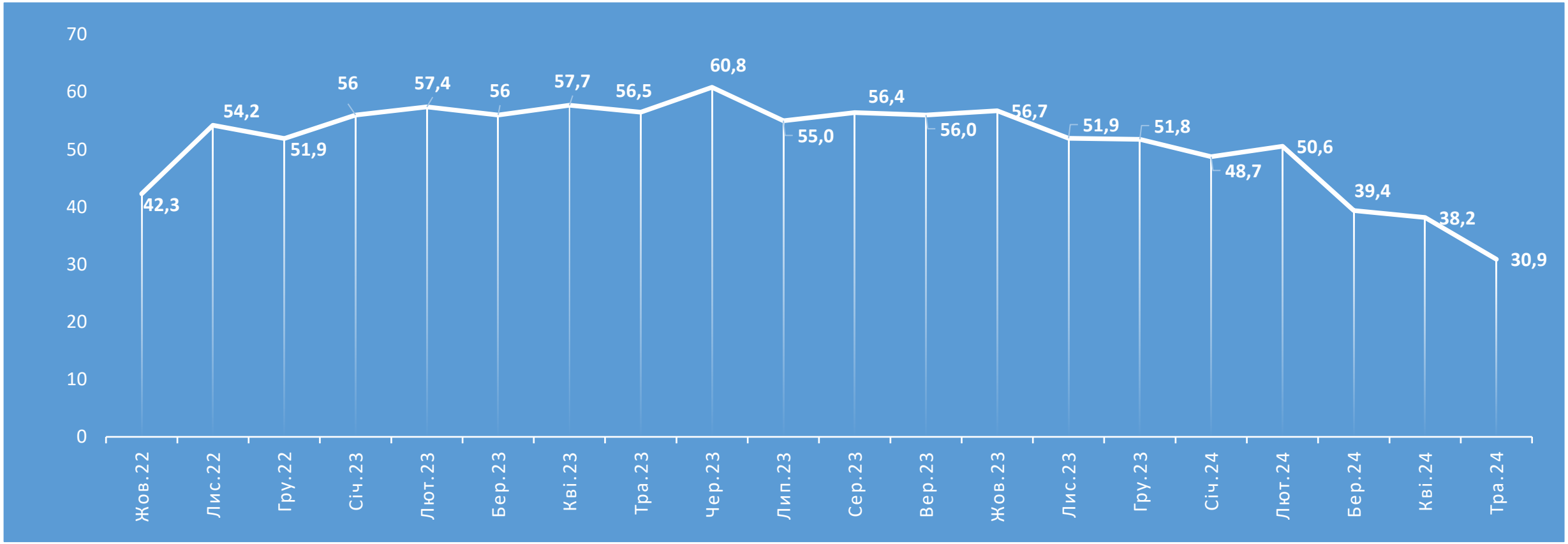

Головні результати 3. Середньострокові очікування покращуються, довгострокові очікування погіршились

Очікування на дворічну перспективу погіршились

6-місячні очікування щодо фінансово-економічної ситуації на підприємстві **зростають** а для загально-економічного середовища **суттєво не змінились**

Очікування у довгостроковій перспективі погіршились

Індекс очікуваних змін у довгостроковій перспективі

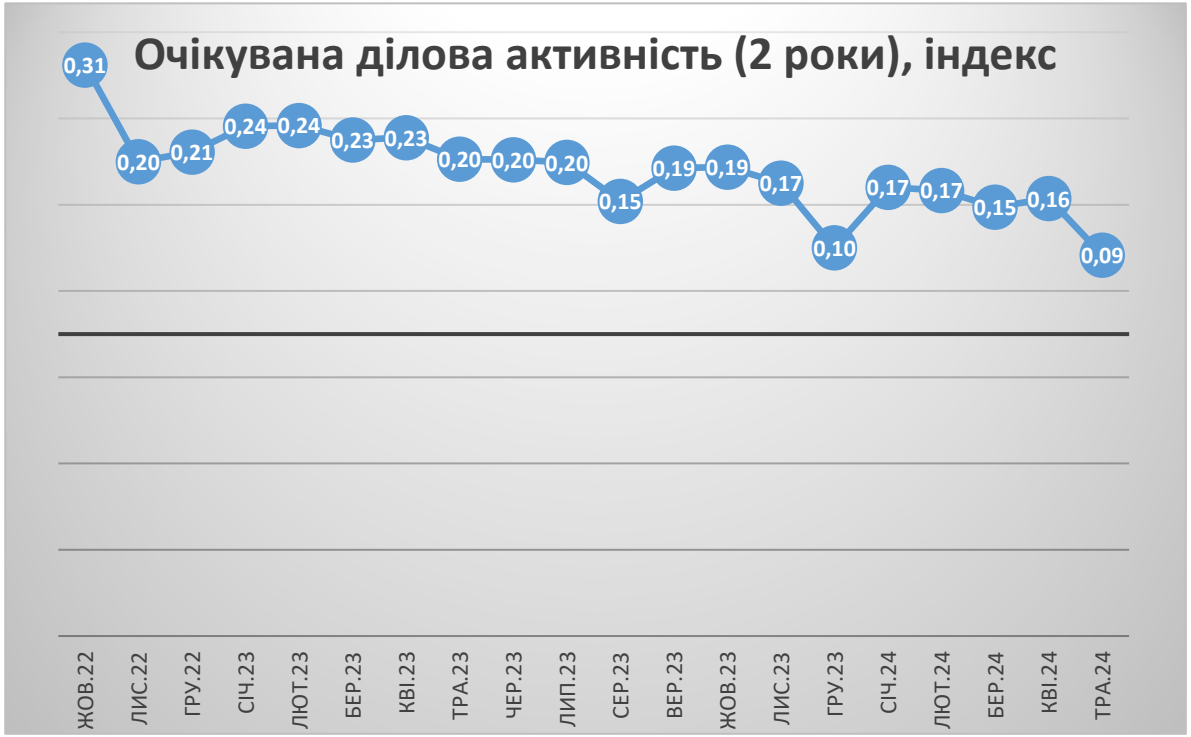

- Індекс очікуваних змін **у перспективі 2 роки** у травні **значно зменшився**, із 0,16 до 0,09
- Шкала з -1 (погано) до +1 (добре)

Очікування у дворічній перспективі

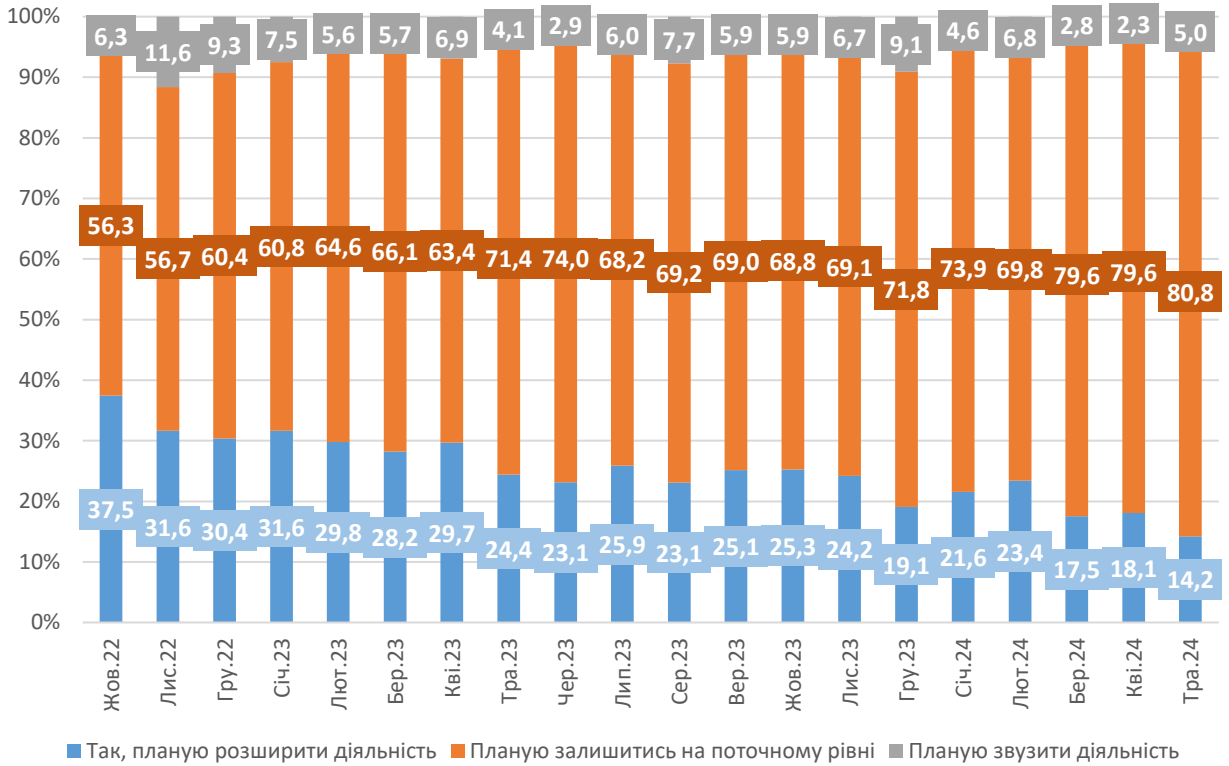

- *У травні порівняно до квітня зменшився % підприємств, що планують розширити діяльність, із 18% до 14%*
- *Водночас дещо зріс % тих, хто планує звузити діяльність, із 2% до 5%*

6-місячні перспективи: оптимізм зберігається

Фінансово-економічна ситуація на підприємстві

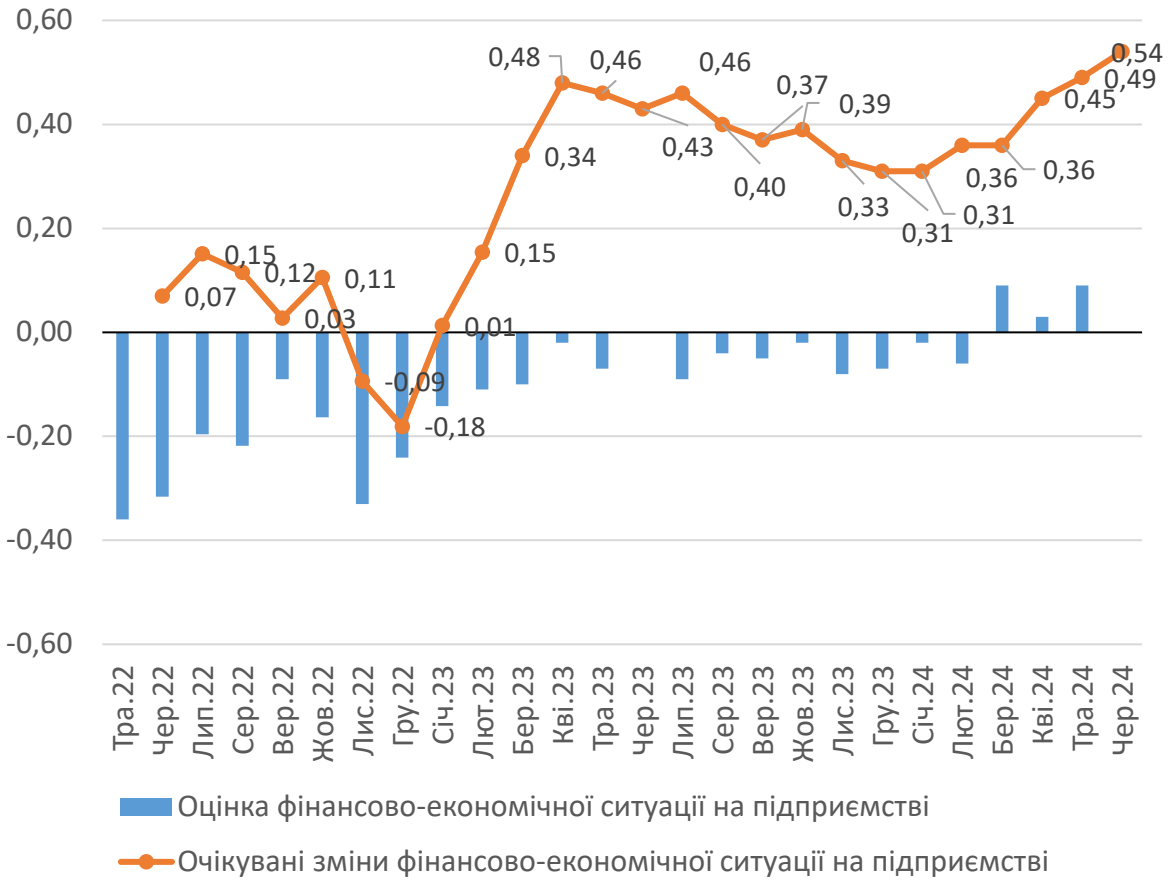

Загально-економічне середовище в країні

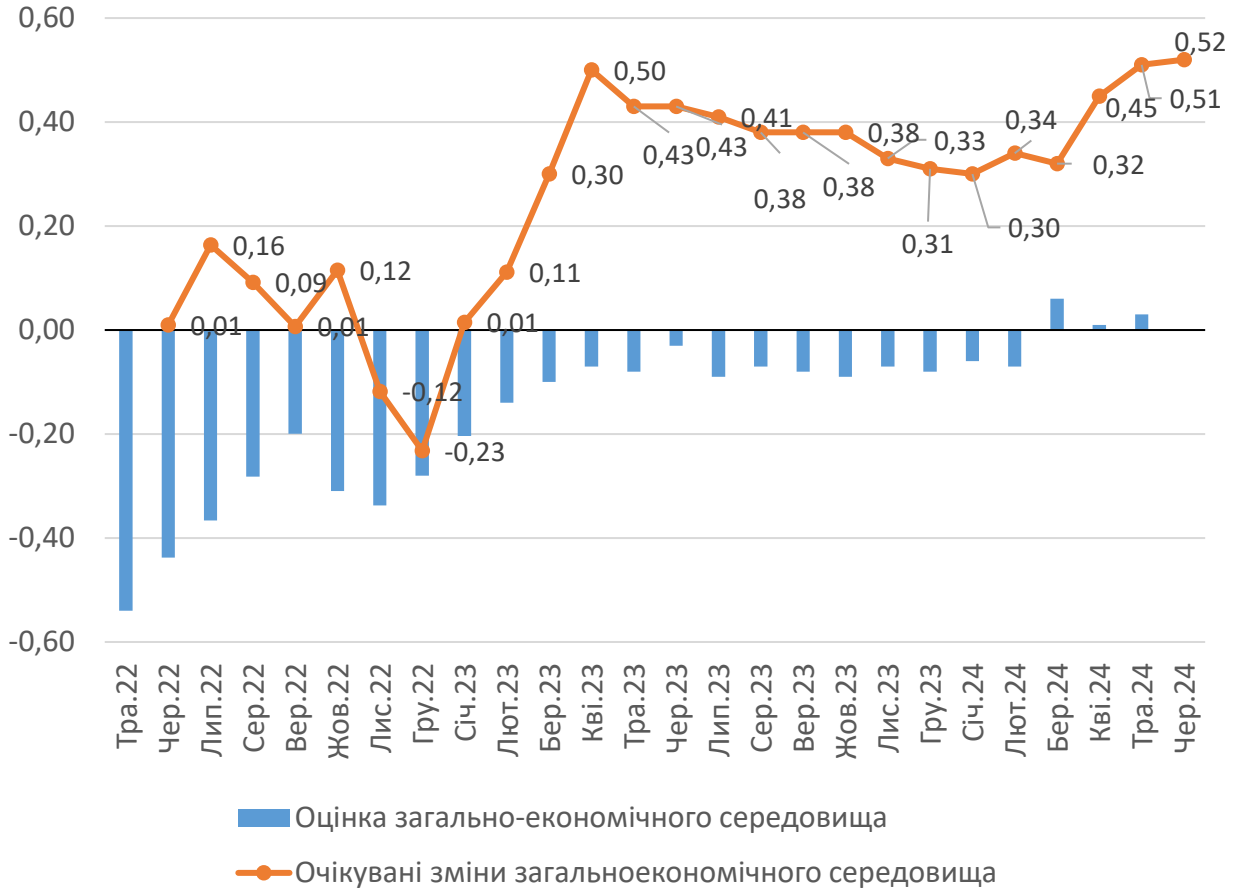

Динаміки змін результатів роботи підприємств та очікування на майбутнє

Головні результати 4: Результати та очікування

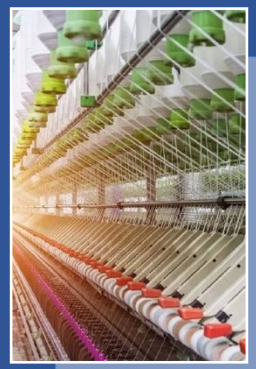

Результати роботи (місяць до попереднього) дещо **погіршились**

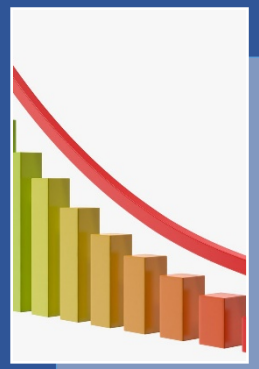

Очікування щодо виробництва на 3 місяці високі, але дещо **поступово**

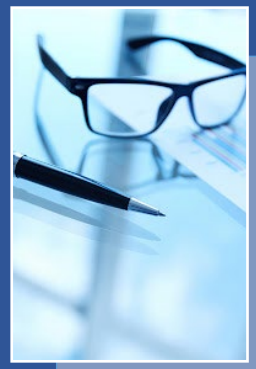

Триває тенденція до **скорочення кількості працівників, труднощі з пошуком персоналу зростають**

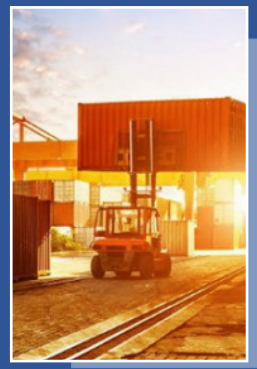

Результати роботи підприємств по експорту та очікування у тримісячній перспективі **без суттєвих змін**

Виробництво: позитивні тенденції продовжуються попри незначне уповільнення

Результати (травень до квітня)

- % підприємств, які **нарощували обсяги виробництва дещо зменшився** (із 32,6% до 29,6% у травні)
- % підприємств, що **скоротили обсяги виробництва незначним чином збільшився,** із 10,7% до 13,7%

Індекс змін зменшився із 0,26 до 0,21

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, **які планують зростання виробництва** в найближчі 3-4 місяці, **дещо зменшився, із** 50,5% до 47,6%
- % підприємств, які **очікують скорочення обсягів виробництва суттєво не змінився** (3,4% у квітні та 4,0% у травні)

Індекс очікуваних змін виробництва незначним чином зменшився, із 0,51 до 0,47

Виробництво, балансові показники

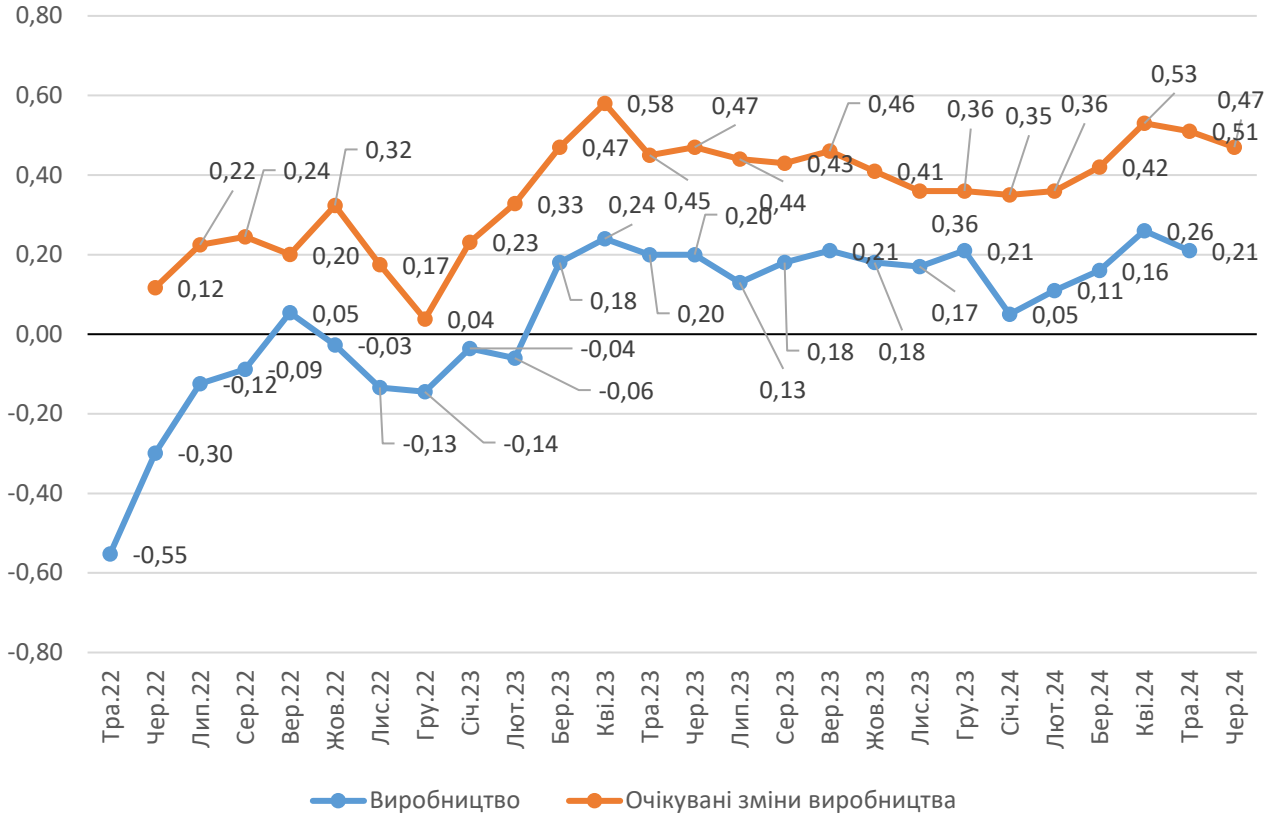

Експорт: результати роботи та очікування суттєво не змінились

Результати (травень до квітня)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання експорту, збільшився** (із 21,2% у квітні до 24,5% у травні)
- % підприємств, що **повідомляють про скорочення експорту, також зріс** (із 13,2% до 17%)

Індекс змін становить 0,13 (було 0,12 у квітні)

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання експорту, суттєво не змінився** (42,9% у квітні та 41,5% у травні)
- % підприємств, які **планують скоротити експорт без суттєвих змін** (4,4% у квітні та 5,3% у травні)

Індекс очікуваних змін експорту незначним чином зменшився, із 0,43 до 0,41

Експорт, балансові показники

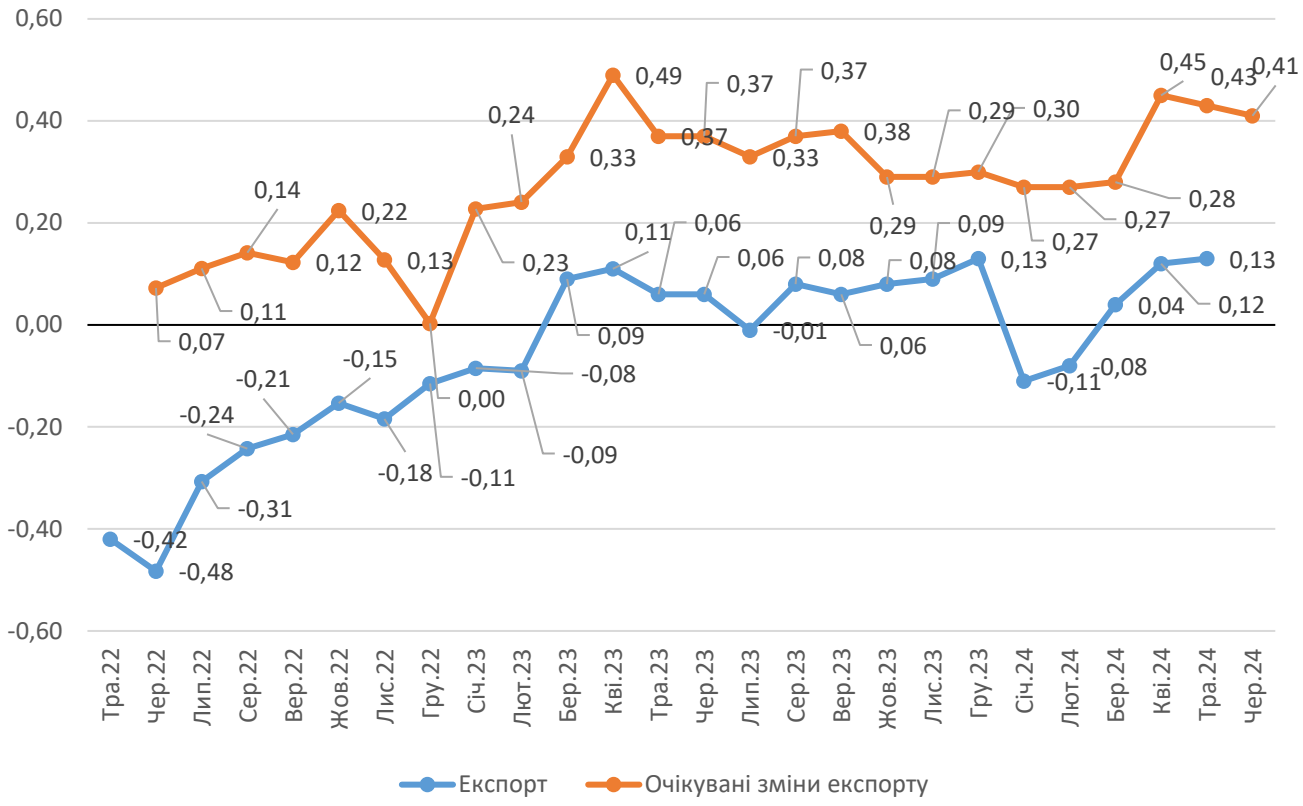

Продажі та нові замовлення: погіршення результатів та очікувань

Продажі

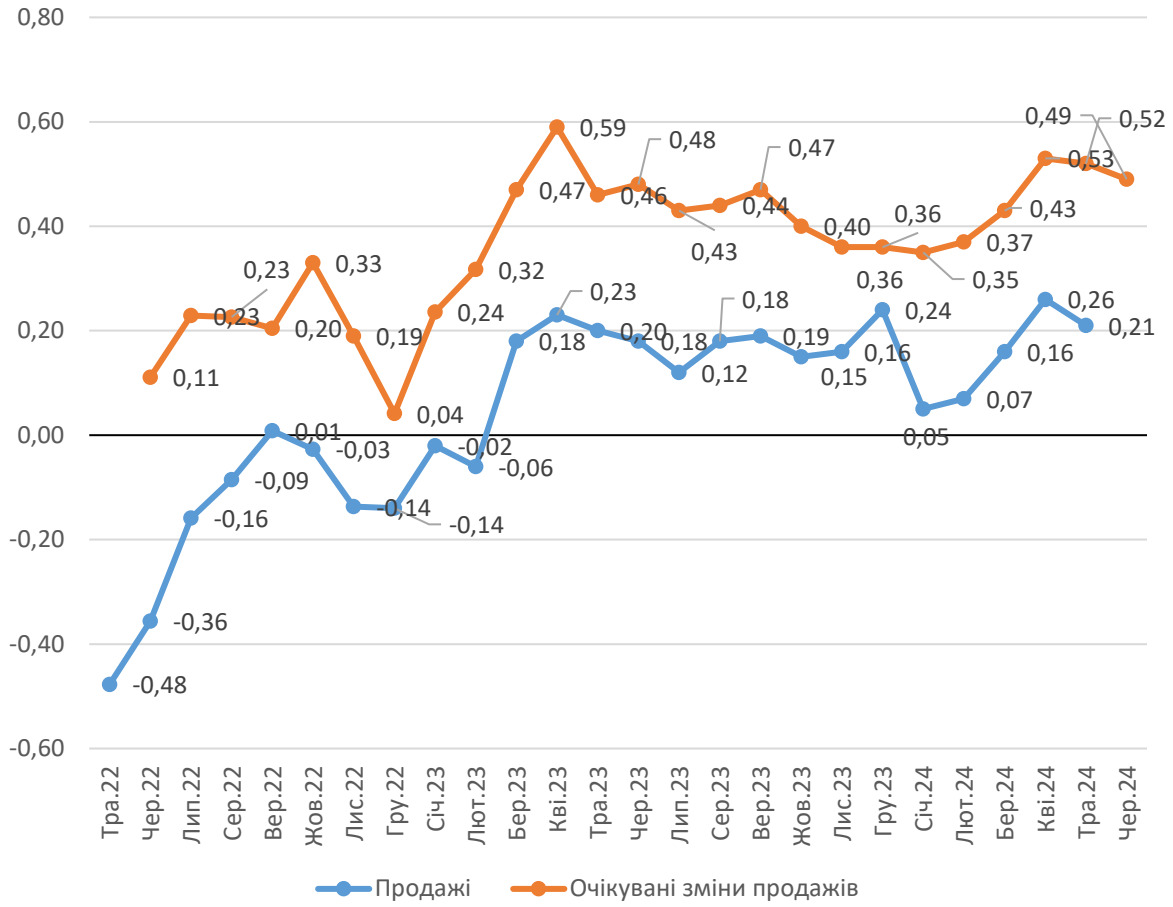

Нові замовлення

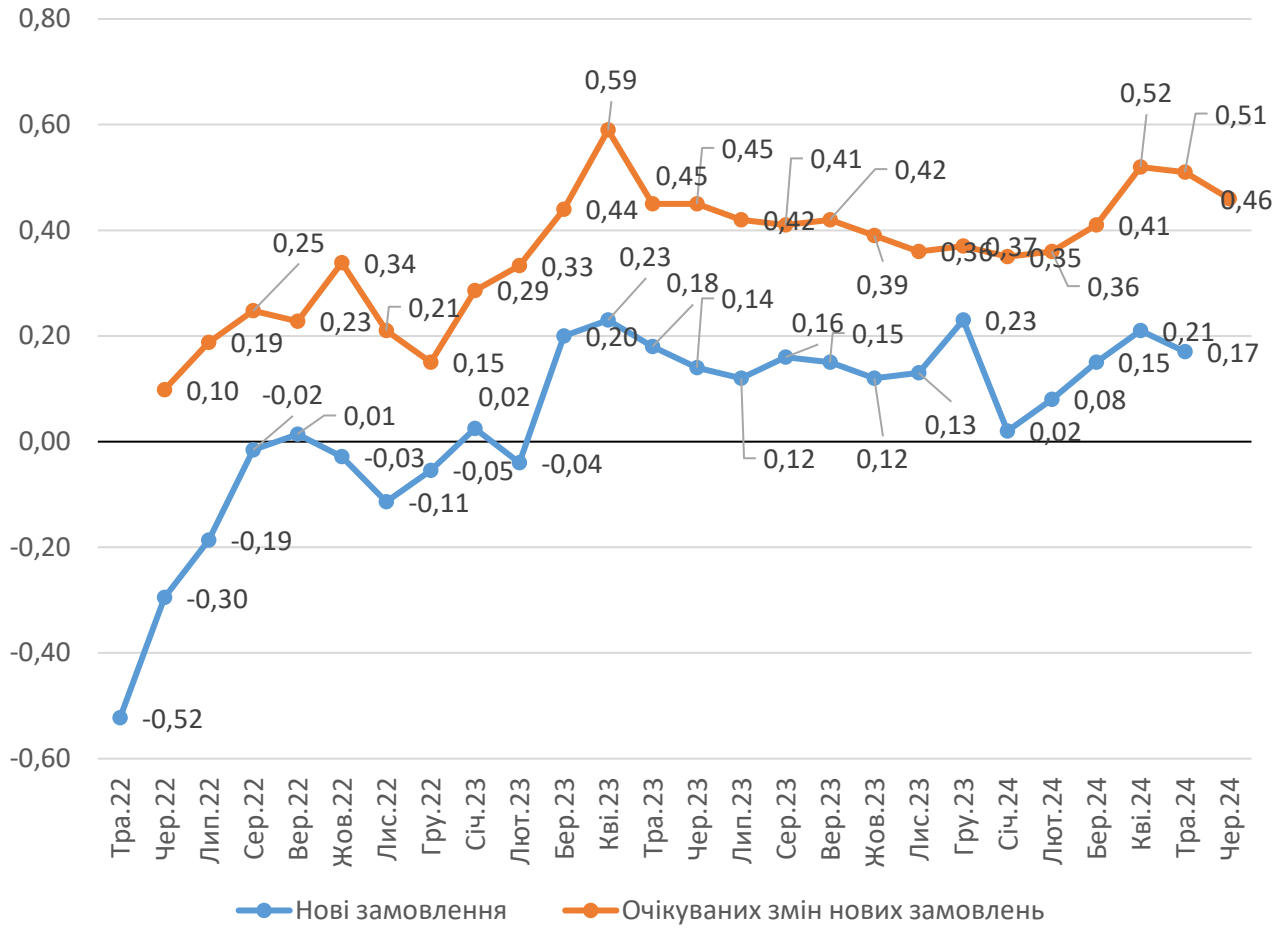

Термін нових замовлень

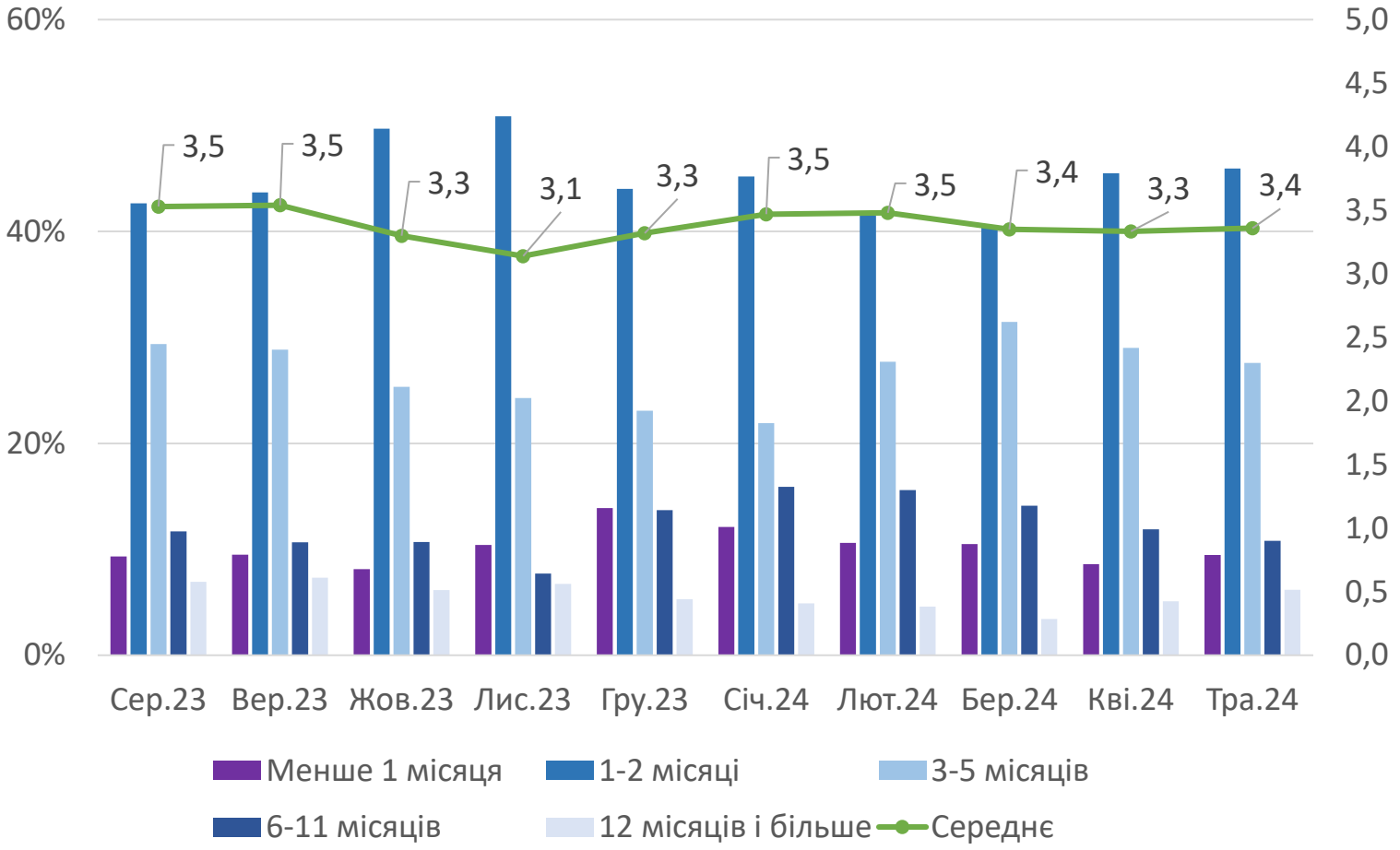

У травні 2024 року портфель замовлень серед опитаних підприємств практично не змінився порівняно з квітнем

- **Середній термін нових замовлень склав 3,4 місяці,** що дещо більше рівня квітня (3,3 місяці), але відповідає рівню березня цього року (3,4 місяці)
- **Частка підприємств**, які **мають замовлення не більше ніж на 2 місяці, склала 55%**, що відповідає рівню квітня (54%) та більше, ніж було у березні та лютому (51%-52%)

Динаміка цін

Ціни на сировину та матеріали: темпи зростання уповільнились

Результати (травень до квітня)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання цін, зменшився** (із 23,2% у квітні до 19,4% у травні)
- % підприємств, які **вважають, що ціни на сировину та матеріали, залишається без суттєвих змін** (2,7% у квітні та 1,5% у травні)
- % **без змін зріс** із 74,1% до 79,1%

Індекс змін цін на сировину та матеріали суттєво не змінився та становить 0,18 (було 0,19)

<u>Очікування на 3 місяці</u>

- % підприємств, які **очікують зростання цін зменшився** (із 18,9% до 13,2%)
- % підприємств, які **очікують на зниження цін майже не змінився** (2,3% у квітні та 1,7% у травні)
- **% без** змін зросла із 78,8% до 85,1%

Індекс очікуваних змін цін на сировину та матеріали зменшився із 0,18 до 0,11

Ціни на сировину та матеріали, балансові показники

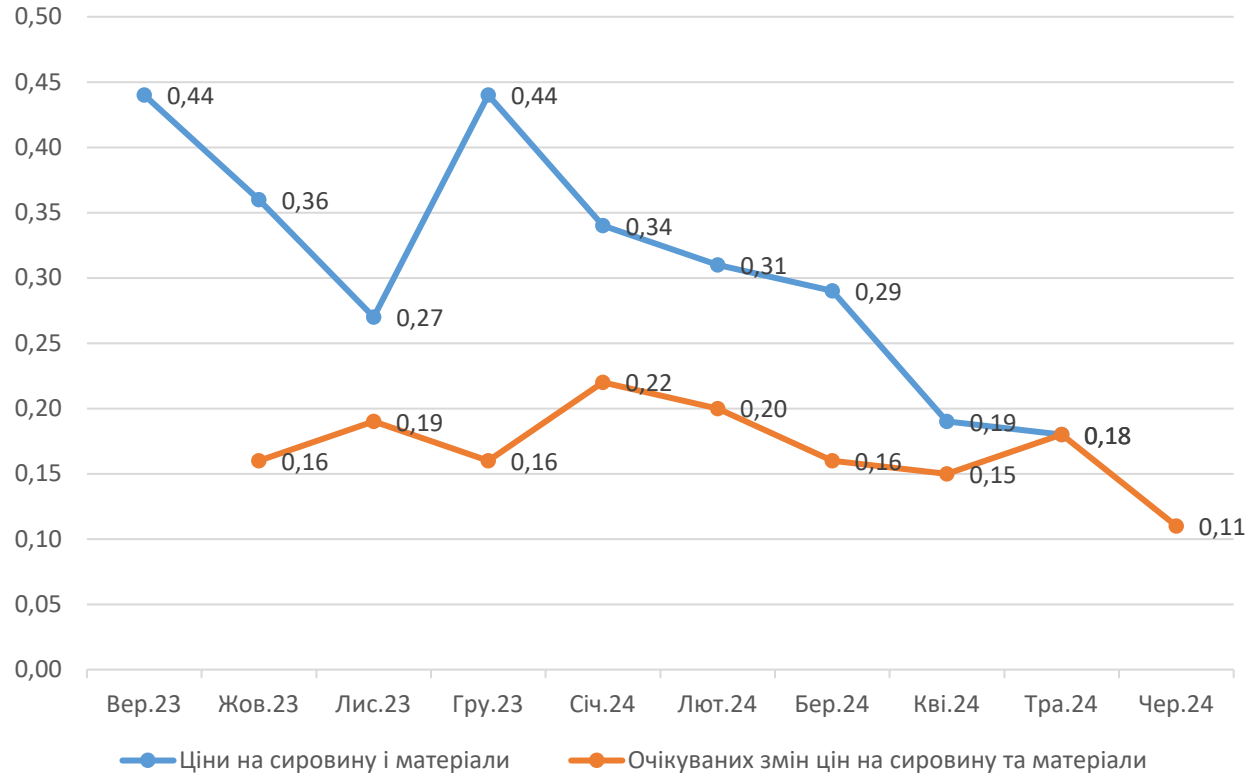

Ціни на готову продукцію: темпи зростання уповільнились

Результати (травень до квітня)

- % підприємств, що **повідомляють про зростання цін на готову продукцію, зменшився** (із 22,1% у квітні до 17,9% у травні)
- % підприємств, які вважають, що **ціни на готову продукцію знизились** суттєво не змінився (2,5% у квітні та 2,1% у травні)
- **% без змін збільшився** із 75,5% до 80,0%

Індекс змін цін на готову продукцію дещо зменшився із 0,19 до 0,16

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **очікують зростання цін зменшився** (із 18,1% до 13,1%)
- % підприємств, які **очікують на зниження цін суттєво не змінився** та становить 2,3% (було 2,5%)
- % **без змін збільшився** із 79,4% до 84,4%

Індекс очікуваних змін цін на готову продукцію зменшився із 0,17 до 0,11

Ціни на готову продукцію, балансові показники

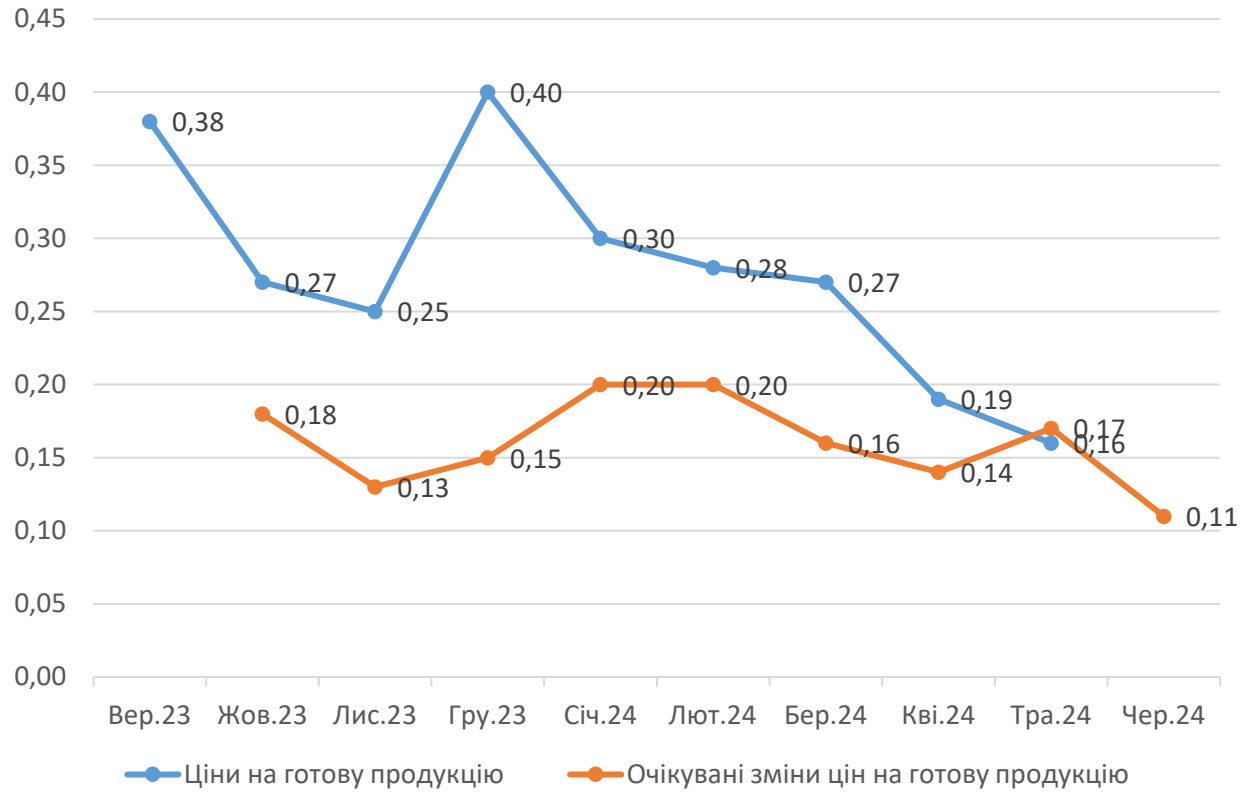

Зайнятість і ринок праці

Зайнятість: тренд до скорочення працівників триває

Кількість працівників

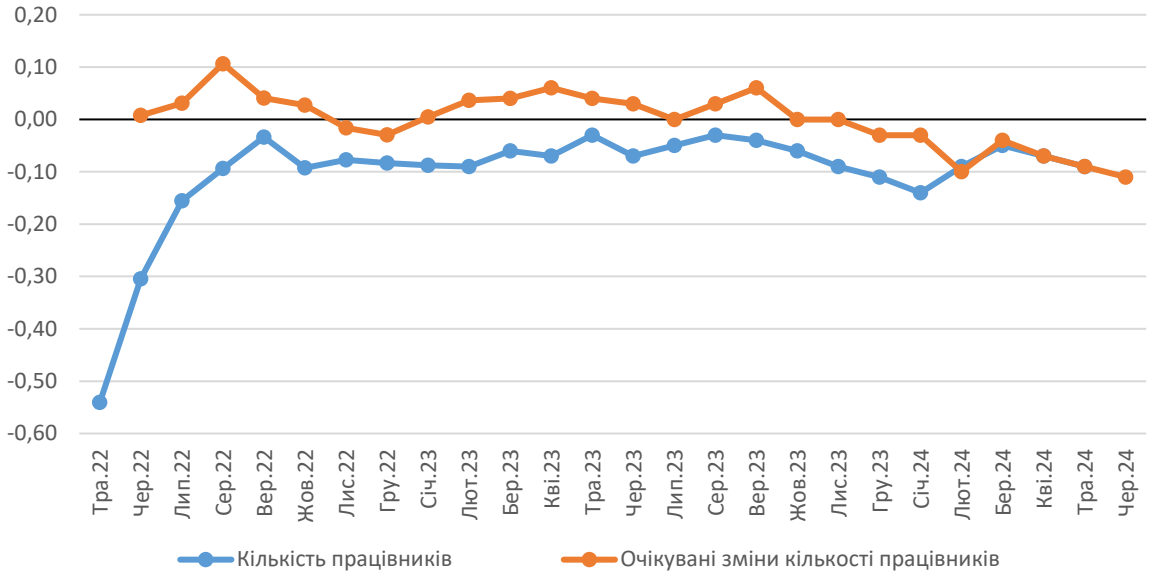

Кількість працівників у вимушених відпустках

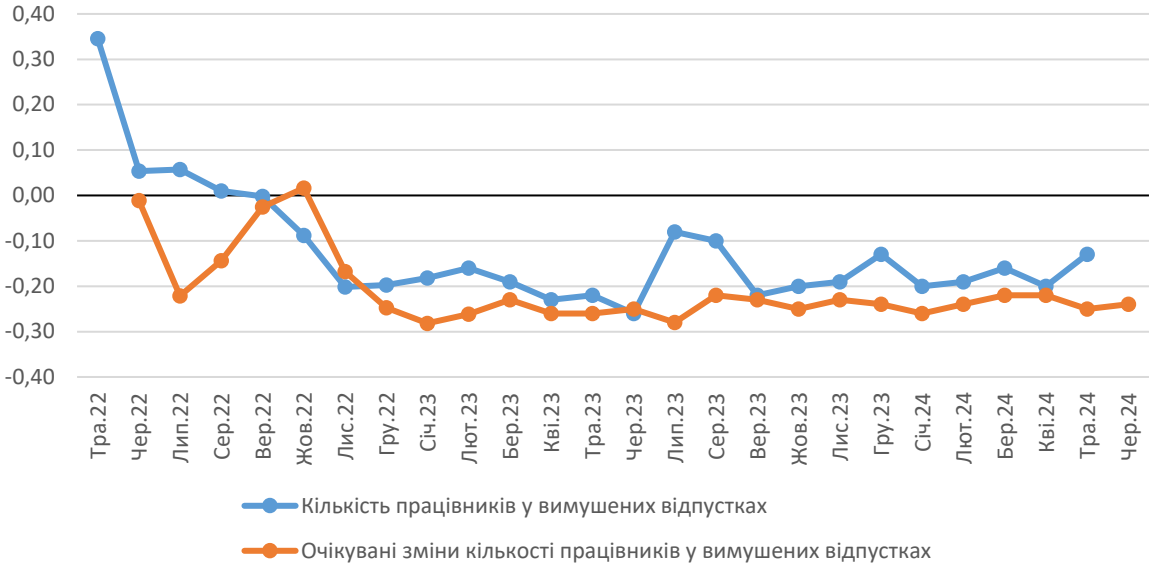

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, що **планують зростання зайнятості в найближчі 3-4 місяці, суттєво не змінюється** (3,4% у квітні та 3,0% у травні)
- % підприємств, які **мають намір скоротити чисельність працівників, зріс** із 10,2% до 12,5%
- % підприємств, **на яких не очікується змін у зайнятості, зменшився** із 86,4% до 84,5%

Індекс очікуваних змін — зменшився із -0,09 до -0,11

Очікування на 3 місяці

- % підприємств, які **планують збільшити кількість працівників у вимушених відпустках, майже без змін** (1,2% у квітні та 0,7% у травні)
- % підприємств, які **планують скоротити працівників у вимушених відпустці, дещо зменшився** (із 26,1% до 24,8%)
- **% без змін збільшився** із 72,7% до 74,5%

Індекс очікуваних змін — становить -0,24 (було -0,25)

Проблеми з пошуком кваліфікованих працівників зростають

Проблеми при пошуку працівників

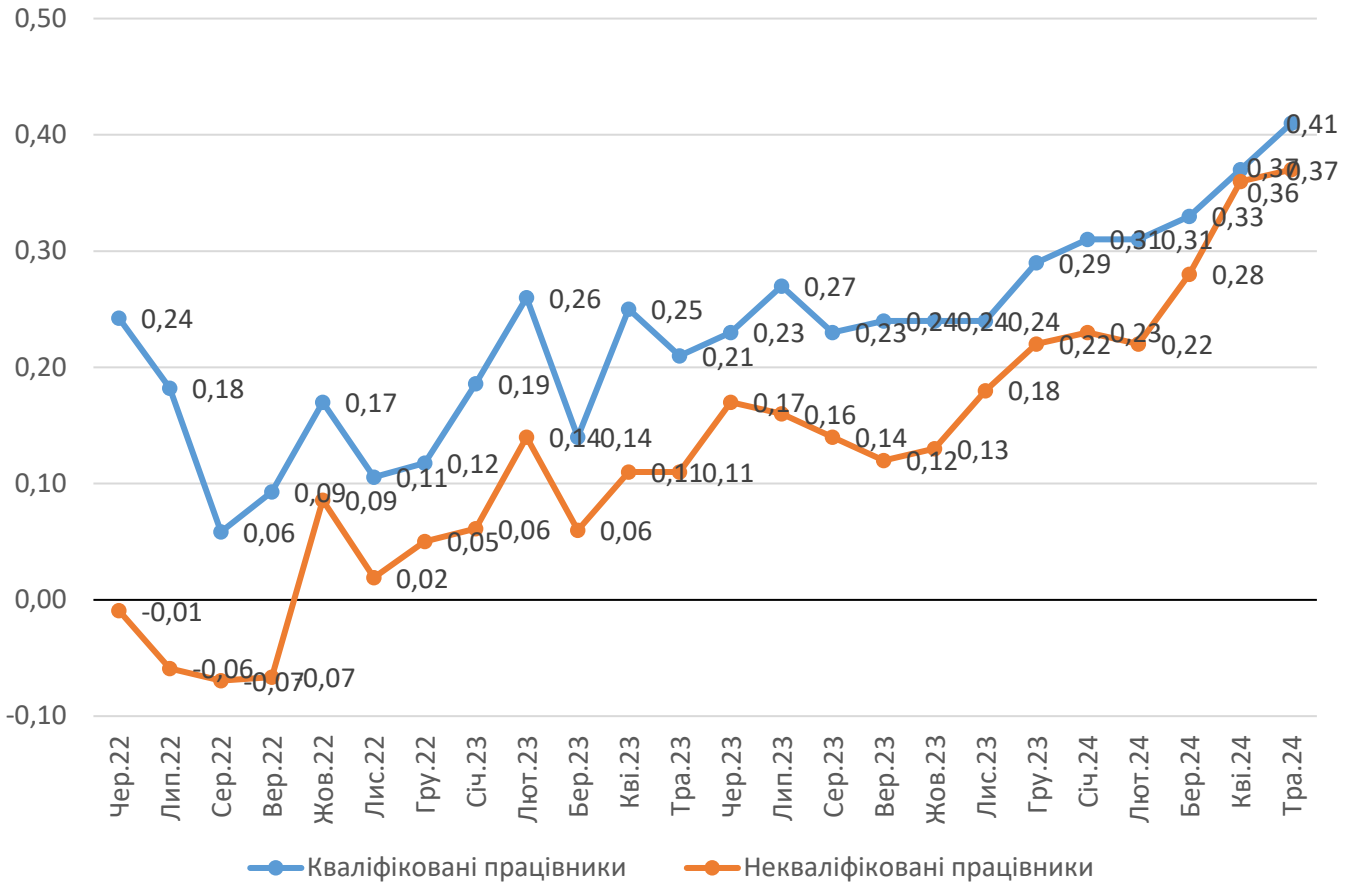

У квітні труднощі з пошуком кваліфікованих працівників знову зросли

Кваліфіковані працівники:

- % тих, хто повідомив, що таких працівників **знайти складніше несуттєво зменшився** (із 43,0% у квітні до 41,1% у травні).
- **Лише 1,7%** опитаних вважають **що кваліфікованих працівників стало легше знайти** (було 5,2% у квітні)

Некваліфіковані працівники:

- % тих, кому **їх важче шукати дещо зріс** (із 36,6% у квітні до 38,9% у травні)
- % тих, хто повідомив, що їх **легко знайти, залишається без суттєвих змін** (3,5% у квітні та 4,7% у травні)

Значення «браку робочої сили» як перешкоди зросло

- Частка підприємств, які вказали на «брак робочої сили» як на перешкоду зросла із 43% до 49%
- **У переліку перешкод «брак робочої сили» піднявся з 3-го на 2-ге місце**

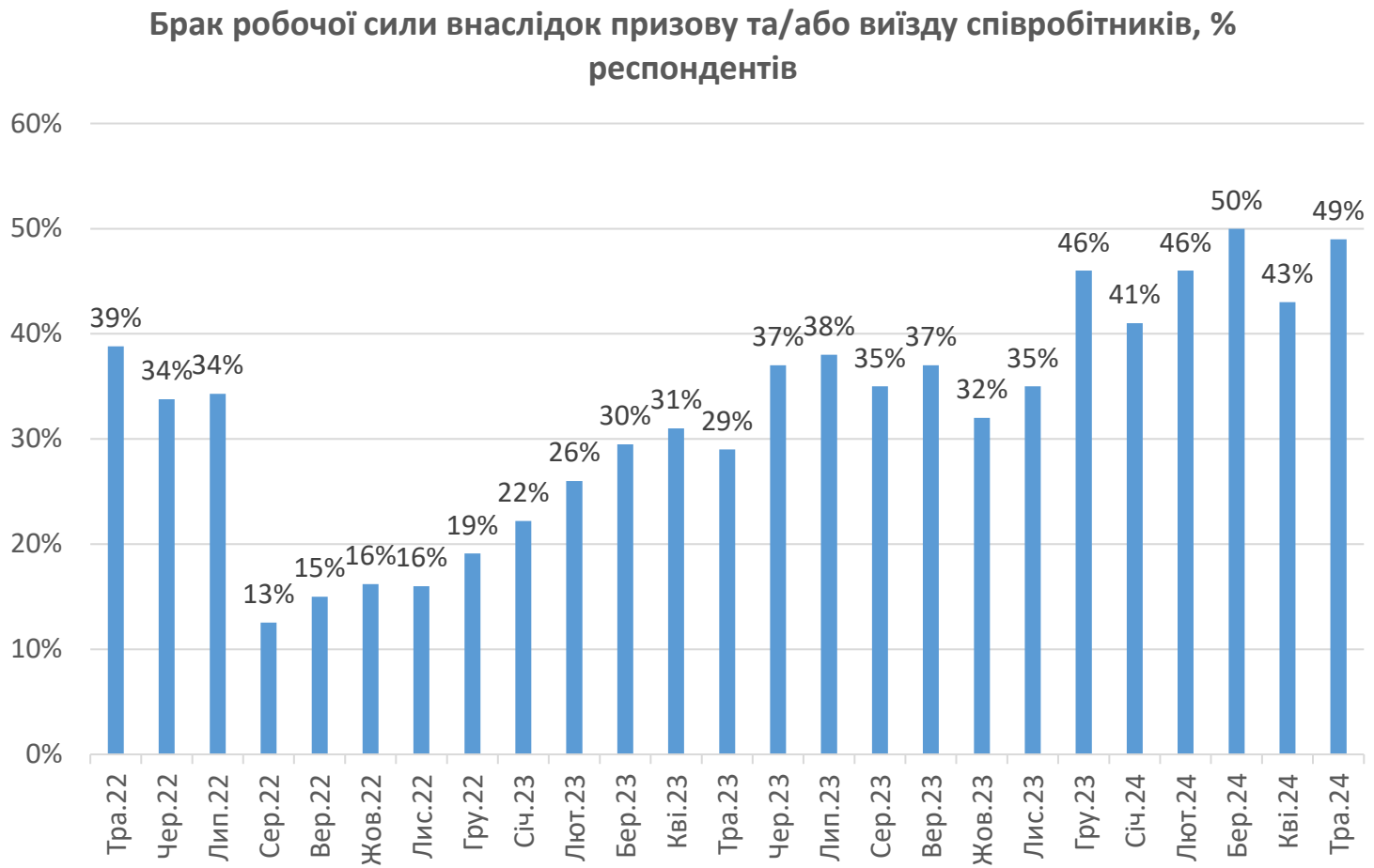

Перешкоди для ведення бізнесу, економічна політика

Головні результати 5: Перешкоди, економічна політика

«Небезпечно працювати» залишається на 1-му місці у списку перешкод (56%)

«Брак робочої сили» змістив «зростання цін» у трійці лідерів перешкод веденню бізнесу

Зросла невизначеність в оцінках економічної політики Уряду

Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час, % респондентів

У травні 2024 року перелік трійки лідерів залишається незмінними, хоча і з дещо зміненими пріоритетами

- Перешкода **«небезпечно працювати» не змінилась у значенні (56% vs 55%) та залишається на 1-му місці у списку**
- Перешкода **«зростання цін на сировину та товари»** зменшилась у значенні (із 51% до 46%) та **опустилась з 2-го на 3-тє місце**
- **«Брак робочої сили» збільшився у значенні** із 43% до 49% **та піднявся** з **3-го на 2-ге місце**
- **«Перебої з електроенергією»** знову **суттєво додали у значенні**, збільшившись із 21% до 41% та **перешкода піднялась** із **7-го на 4-те місце**
- **Корупція та тиск з боку правоохоронних органів все ще не є суттєвими проблемами**

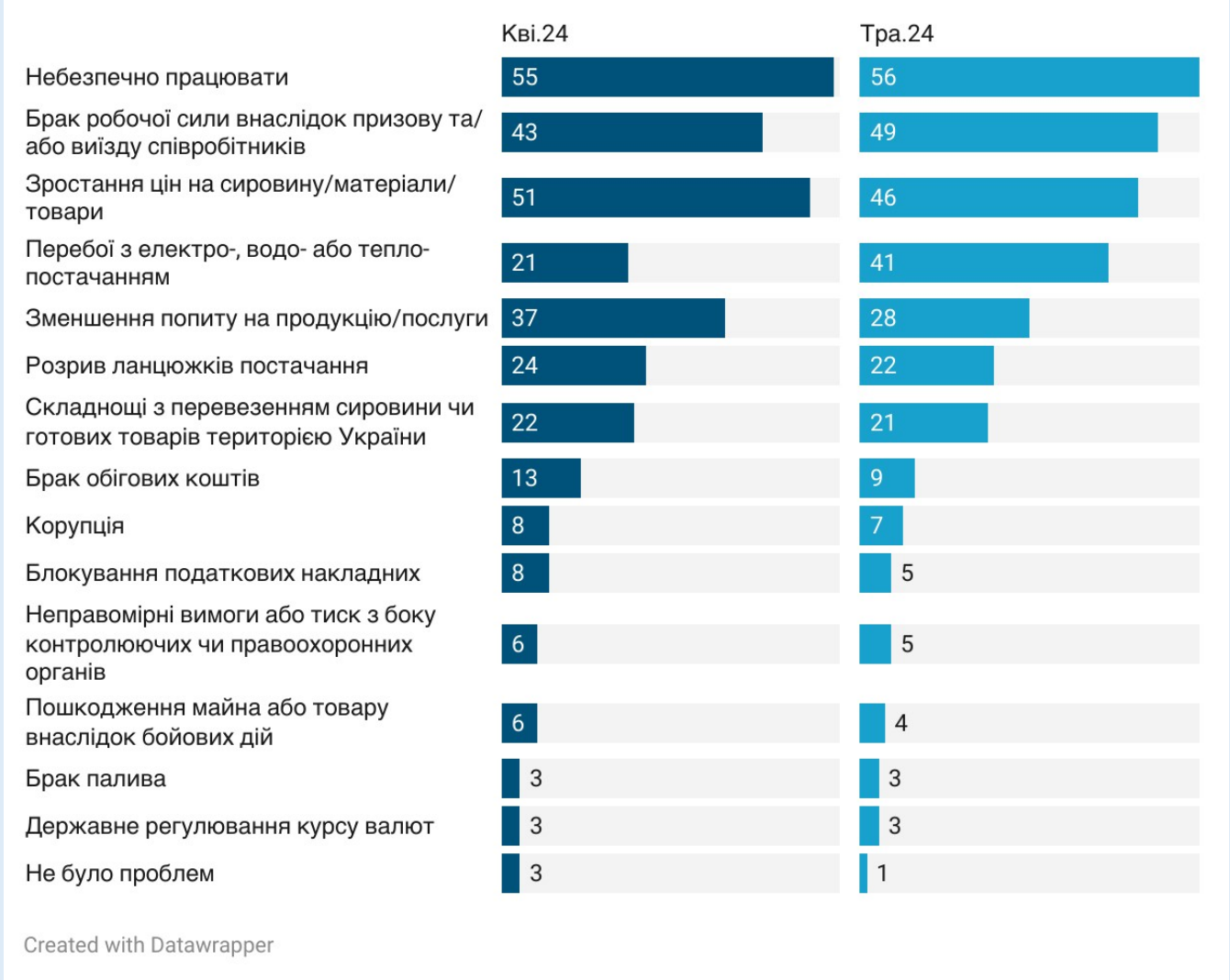

«Небезпечно працювати» залишається лідером у списку перешкод

- Частка підприємств, які **повідомили, що працювати небезпечно, суттєво не змінилась у значенні та становить 56% (було 55% у квітні)**
- **У переліку перешкод «небезпечно працювати» залишається на 1-му місці**

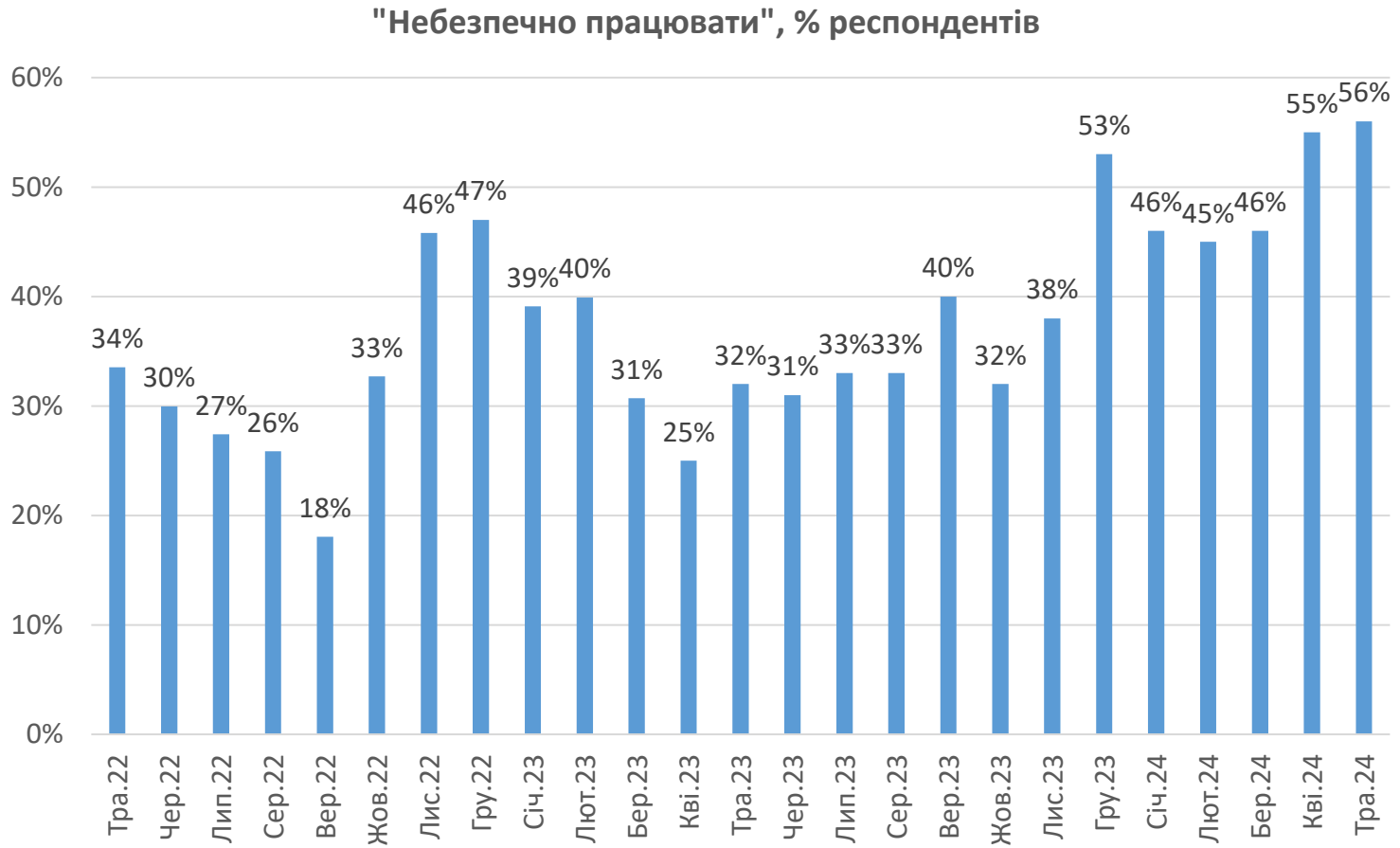

“Небезпечно працювати” у різних вимірах

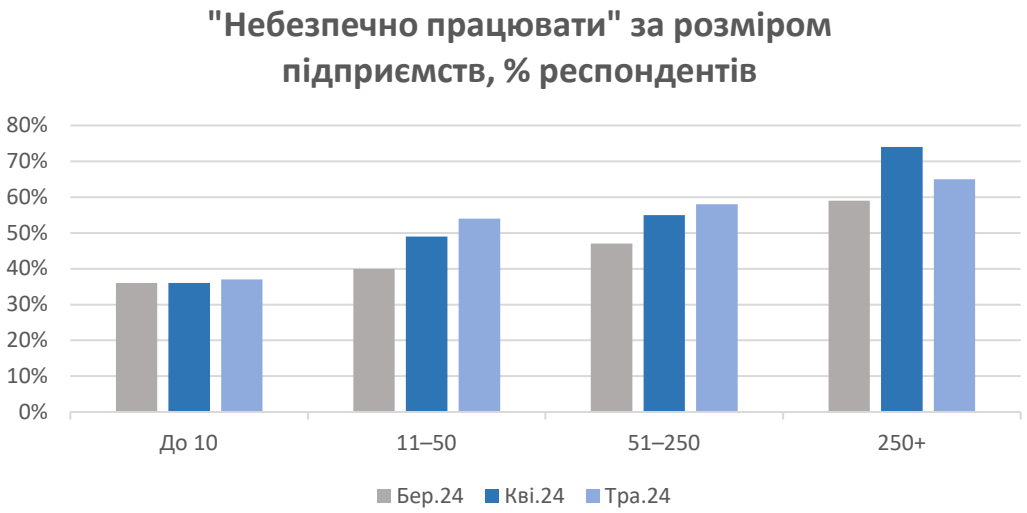

- % підприємств, які обрали **«небезпечно працювати», суттєво не змінився для мікро бізнесу, зменшився для великого та незначним чином зріс для малого та середнього бізнесу**

- **80+%** опитаних у **Харківській, Київській, Запорізькій, Закарпатській, Черкаській та Дніпропетровській областях** вважають небезпечні умови перешкодою для ведення бізнесу

«Небезпечно працювати» за регіоном, % респондентів

	Кві.24	Тра.24
Дніпропетровська	100	100
Черкаська	100	100
Закарпатська	0	93
Запорізька	86	90
Київська	85	85
Харківська	85	80
Кіровоградська	72	79
Вінницька	76	76
Полтавська	100	68
Одеська	85	63
м. Київ	33	62
Івано-Франківська	47	53
Тернопільська	40	50
Сумська	55	35
Житомирська	86	32
Львівська	50	32
Хмельницька	23	23
Чернігівська	38	19
Рівненська	30	15
Чернівецька	6	14
Волинська	6	12

Created with Datawrapper

«Зростання цін» замикає трійку лідерів перешкод веденню бізнесу

- Частка підприємств, для яких «зростання цін на сировину та матеріали» є перешкодою зменшилась із 51% до 46%
- **У переліку перешкод «зростання цін» перемістилась з 2-го на 3-тє місце**

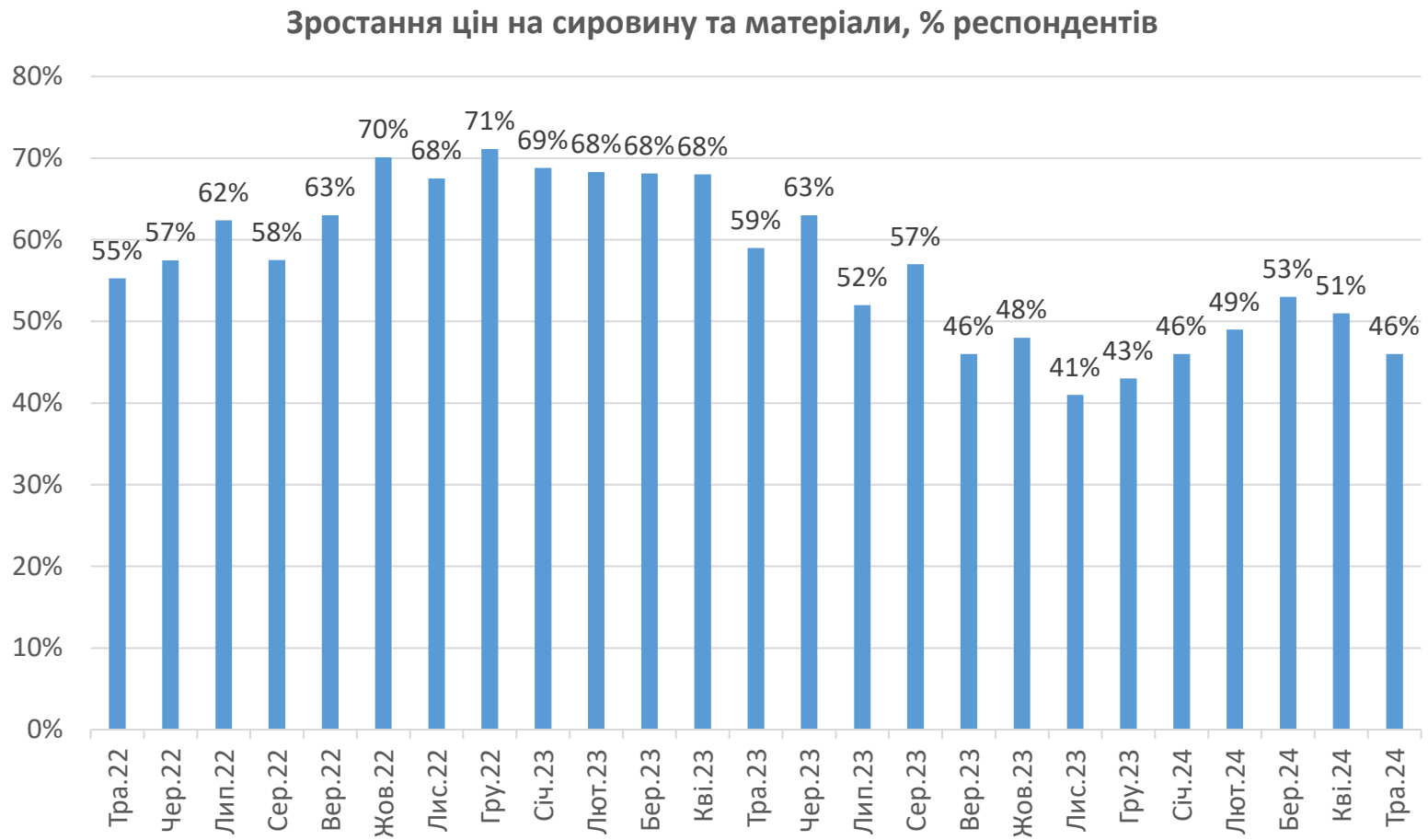

Проблем з електрикою знову стало більше

- Частка підприємств, які **повідомили, про перебої з електропостачанням збільшилась** із 21% у квітні до 41% у травні
- У **переліку перешкод «перебої з електрикою» піднялась з 7-го на 4-те місце**

Невизначеність в оцінках економічної політики Уряду зросла

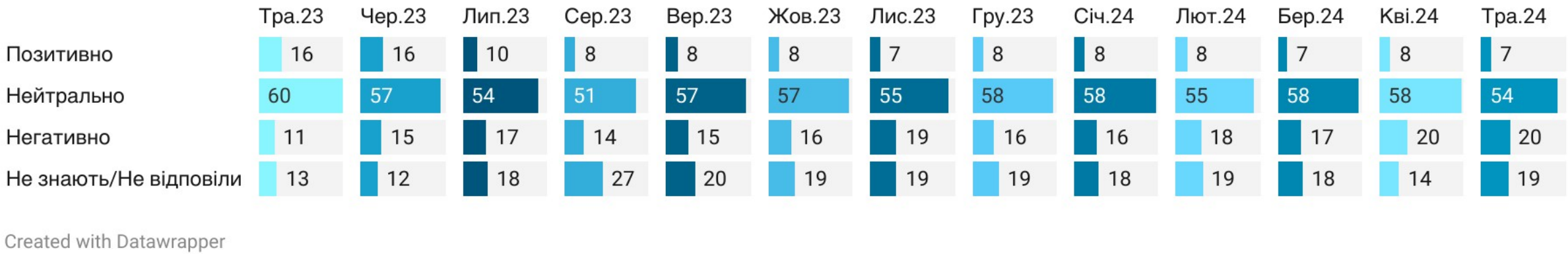

- **Частка позитивних оцінок** політики Уряду щодо підтримки бізнесу становить 7% та **суттєво не змінюється** вже майже рік
- **Частка нейтральних оцінок** політики Уряду щодо підтримки бізнесу у квітні **зменшилась** із 58% до 54%
- **Частка негативних оцінок не змінилась** та становить 20%, як і у квітні
- **Зросла частка тих, хто не визначився з відповіддю**, із 14% до 19% у квітні

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із **застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень** (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики..

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає **500+ підприємств, що розташовані у 21-му з 27-ми регіонів України**, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап 25-ої хвилі тривав з 20 – 31 травня 2024 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи у травні з квітнем 2024 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (травень 2024 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року).

Дослідження стало можливим завдяки змінам у плані реалізації проєкту «За чесну та прозору митницю», який фінансувався Європейським Союзом та співфінансувався МФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США) та відбувалось під егідою цього проєкту з травня 2022 року по грудень 2023 року. З січня до квітня 2024 року дослідження відбувалося в рамках проєкту "Екстрена підтримка громадянського суспільства та ЗМІ у відповідь на війну в Україні", який реалізувався завдяки фінансовій підтримці Європейського Союзу.

Наші контакти

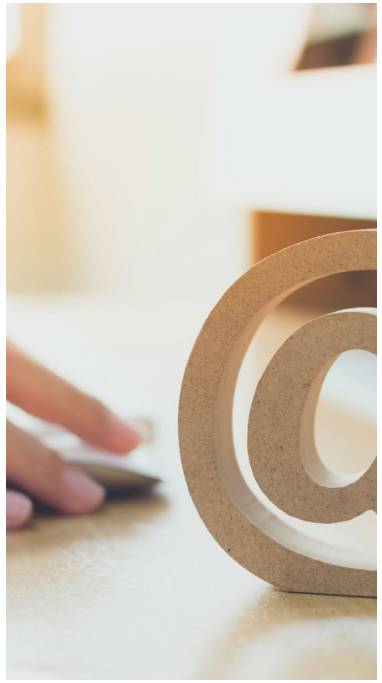

website:	www.ier.com.ua
e-mail:	rubanik@ier.kyiv.ua kuziakiv@ier.kyiv.ua
Facebook:	https://www.facebook.com/IER.Kyiv/
Twitter (in English only):	https://twitter.com/IER_Kyiv

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ